

**(ע"ב)** 'אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא, ולמנסך אומר לו הגבה ידיך, שפעם אחד נסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. שמע מינה.' 'פרש"י ז"ל: ולמה לי למיתני באתרוגיהן' – אלא ודאי לאשמועינן שאין הניסוך המים אלא בשעת נטילת לולב ואתרוג דהיינו בשחרית... ואם תאמר, ודילמא נקט 'אתרוגיהן' (ללמד) שלא חשו לכבוד מצות האתרוג ורגמוהו בהם? ויש לומר דהא פשיטא, דכיון שהכירו בו שהוא צדוקי זהו כבודו של אתרוג, לקדש בו השם לענין כזה' (ריטב"א. וע"ע בחדושי בית מאיר. וע' חדושים ובאורים פירוש נוסף בגמרא).

**'מניין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירי עצים בשני כהנים...'** בטעם החילוק בין תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים אם כהן אחד מביא שני הגזירים או שני כהנים – ע' בדרשות בית ישי מה"א (מהר"ד תשס"ד עמ' שדמ-שמו).

## דף כז

**'... מקבלה ואילך מצות כהונה. וסמך ידו ושחט לימד על השחיטה שכשירה בזר.'** אין כאן דרשה נוספת אלא כיון שמוכח מלשון הכתוב שמקבלה ואילך מצות כהונה ולא קודם לכן, מעתה ושחט נסמך על הכתוב קודם, שהבעלים הסומכים הם יכולים לשחוט [ושמא הם דברי הסבר אביי לבנו, ואינם מגוף הברייתא] (עפ"י שיה יצחק. ובזבחים ל"ג 'סמך' כלל).

**ז'נתנו בני אהרן למה לי – למעוטי הפשט וניתוח. ואכתי איצטריך, סלקא דעתך אמינא כיון דלאו עבודה דמעכבא כפרה היא, לא תיבעי כהונה' – אבל הפשט וניתוח אפשר שיצטרכו כהונה, כי לגבי נתינת האש על המזבח נחשבים הפשט וניתוח לעיקר כפרה כיון שהם בגופו של הקרבן (עפ"י תוס' להלן מו: ד"ה תחילתו, ועוד. וע"ש בתו"י וברש"י, ובקה"י פסחים סו"י נח).**  
או בדרך זו: לאחר שגילה הכתוב בנתינת האש שצריכה כהונה, הרי כל עבודה שלאחר קבלה צריכה כהונה אפילו אינה מעכבת כפרה, ובכלל זה הפשט וניתוח (עפ"י תוס' ישנים).

**ז'ערכו למה לי, למעוטי הפשט וניתוח. ואימא הכי נמי לגופיה?...'** גרסה זו תמוהה כי מה צורך ללמד לגופו שעריכת הנתחים צריכה כהונה, והלא מקבלה ואילך מצות כהונה ואף עבודות שאינן מעכבות הכפרה. ואכן מדברי הראשונים נראה שלא גרסו שאלה זו (ע' תוס' ישנים תורי"ד ועוד. וכ"נ מרש"י ותוס'. הגהות רי"א חבר). וגם הגר"א בהגהותיו מחק קושיא זו.  
ומהרש"א כתב לתרץ קצת שהקושיא מבוססת על סמך הדרשה המובאת בסמוך, ללמוד מן הכתוב הזה שטלה טעון ששה – שלפי זה אין הכתוב מיותר למעט הפשט וניתוח (וע"ע שיה יצחק; מקום שמואל לר"ש אשכנזי, שער התירוצים; משחת אהרן לרא"ז מאוסטראה).

**(ע"ב)** **'זכי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר.'** הקושיא מבוססת על הנחה פשוטה מסברה שאין עבודה חשובה לחייב עליה מיתה לזר אלא עבודת יום בלבד (עפ"י תוס' ישנים).  
ופירש בחזון איש (קכו, יט), לא אמרו סברה זו אלא בעבודות שהתורה הכשירתן בלילה מפני שאינן חשובות כשאר עבודות, אבל אין לשלול חיוב זה בעבודה חשובה שהכשירתה תורה בלילה וכגון ניסוך המים [לדעת כמה ראשונים שכשר בלילה] או נסכי יין הבאים בפני עצמם. וע"ע חדושים ובאורים.

קושית רבי זירא מתייחסת רק כלפי חיוב מיתה [וכן כתב הרי"ד לגרוס בגמרא: 'וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה וזר חייב עליה מיתה'. ואף לפי גרסתנו מתפרשים הדברים כן, כפי שפירש רש"י (בסוף העמוד) על קושית רבי זירא דלהלן. וכ"כ בתורא"ש ועוד]. אבל הדין השני שצריך לפרקה ולסדרה כהן, נשאר קיים לפי האמת (כן פסק הרמב"ם ביאת מקדש ט, ט. וכהסבר הכסף-משנה. וכן כתב הריטב"א).  
 ויש מי שפרש קושית רבי זירא גם לענין כשרות העבודה בדיעבד, שכיון שכשרה בלילה – כשרה אף בזר (לקוטי הלכות). ופרש כן רק ללשון ראשונה, אבל ב'איכא דאמר' הקושיא היתה רק כלפי חיוב מיתה משום עבודה שאינה תמה כמו שכתב רש"י. אך כאמור מדברי הראשונים נראה שגם בלשון ראשונה לא הקשה רבי זירא אלא על חיוב מיתה).

'... והרי תרומת הדשן? – תחלת עבודה דיממא היא' – אבל סידור מערכה אינו נחשב כתחילת עבודת היום. ואף על פי שהוא נעשה לאחר תרומת הדשן [כמבואר בסדר תמיד, וכמו ששנינו 'מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור המערכה'] – אעפ"כ נחשב כעבודת לילה כי בקדשים שייך הלילה ליום שלפניו להקטרת אמורים ופדרים של אתמול וצריך לסדר כמה פעמים את המערכה במשך הלילה, הלכך הסידור שייך ליום שעבר, אבל תרומת הדשן הריהי מכשרת את המערכה להקטרת היום כמו תרומה המכשרת את השירים, לכן היא נחשבת תחילת עבודת היום (תוס' הרא"ש ועוד).  
 א. יש לדקדק מלשון התוס' להלן (לג. ד"ה אביי מסדר מערכה) 'אמאי לא קא חשיב נמי תרומת הדשן דהווי נמי תחילת עבודה דיממא' – משמע שאף סידור מערכה כן הוא. וקשה מסוגיתנו. ויש לדחות שכונתם רק להוציא שאינה סוף עבודת היום.  
 ב. עוד בענין תרומת הדשן, אם היא תחילת עבודת היום או סוף עבודת הלילה, ע' בחדושי ר' אריה לייב מאלין (ח"ב יב) שפירש בדעת הרמב"ם שתלוי אם עשאה בלילה או ביום.

## דף כח

'הכי קאמר יפייסו לה בפני עצמה – כדאמרין'. לפי גרסתנו נראה לפרש 'כדאמרין' – בראש הפרק, שלכך תקנו שהכהן שזכה בתרומת הדשן הוא יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים – כדי שיבואו לפייס על תרומת הדשן. מאותו הטעם לא תקנו לה פייס בפני עצמה (עפ"י רבנו חננאל; רש"ש).  
 ומהרש"א הגיה: 'אלא כדאמרין'. וזהו לפי פירוש התוס' שהגמרא עתה חוזרת בה מה'איכא דאמרין' ומסיקה כלשון ראשונה שזר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודת יום היא [ולא משום שהיא 'עבודה תמה']. ומעתה אין להקשות יפייסו לה בפני עצמה, כי קושיא זו אינה קיימת אלא ללשון אחרונה ששני גזירי עצים היא עבודה חשובה שאין אחריה עבודה לעולם, כי היא עבודה אחרונה של הלילה לפי לשון זו.

ויש נפקותא בדבר; לפי גרסתנו, וכן נראה בפשטות מפרש"י, יוצא למסקנא שסידור שני גזירי עצים כשר בלילה – ללשון אחרונה. וכן משמע שנקט רב אשי, הגם שדחו בגמרא את הוכחתו (וכן נקטו כהלכה פשוטה התוס' ישנים להלן לג. ד"ה מערכה. וע"ש בע"ב ד"ה בבקר. וי"ל). וכן נקט רבנו אליקים לעיל כו במשנה. וכן נקט המנחת-חינוך קלב, ד – עפ"י מסקנת סוגיתנו).  
 ואולם לפירוש התוס' שנדחו דברי ה'איכא דאמרין' הרי שלמסקנת הסוגיא סידור שני גזירין עבודת יום הוא.

א. פסק בלקוטי הלכות (עמ' 16) שמסתבר להחמיר כלשון ראשונה, שסידור שני גזירין – עבודת יום היא. וצ"ב שלא הזכיר שלפי התוס' כן הסיקו בגמרא במפורש.

## דפים כו – כז

מה. מה דינו של הזר בעבודות דלהלן?

- א. הפשט וניתוח.
- ב. נתינת אש על המזבח.
- ג. הולכת אברים לכבש.
- ד. הולכת עצים.
- ה. סידור המערכה.
- ו. סידור שני גזירי עצים.
- ז. סידור אברי העולה על המזבח.

א. הפשט וניתוח כשרים בור. (דרשו למסקנא מהכתוב והקטיר הכהן את הכל המזבחה, שאין נצרך לגופו אלא למעט הפשט וניתוח. ויש גרסאות אחרות – ערש"י ותו"י, שיה יצחק ודקדוקי סופרים).

א. בפרוש הרד"ק (דברי הימים – ב כט, לד) משמע שמן הראוי לכתחילה שהכהנים יפשיטו וינתחו. ויש מהאחרונים שכתב שראוי לבעלים שיטרחו בזה (עפ"י העמק דבר ויקרא א, ו).

ור"ת כתב (ספר הישר נח, ומובא בתוס' כתובות כד): שלא היו מניחים לעשות הפשט וניתוח אלא למיזחסים המשיאים לכהונה.

וברמב"ם (תמידין ו, ג) ובמאירי מבואר שבקרבן ציבור הכהנים היו מפשיטים [וכיו"ב כתב המאירי לענין שחיטת התמיד, שעל כן הפיסו 'מי שוחט'].

ב. מליחת הקרבן במלח – בכהן, אבל לא נפסלה המנחה אם מלחה זר (עפ"י רמב"ם הל' ביאת מקדש ט, ה ופסוה"מ יא, ז ובפירוש המשנה במנחות; תוס' מנחות יח: – וכפי שהוכיח השער-המלך הל' יום טוב ג, ד).

וכבר תמזהו על דברי הרמב"ן בפרושו לתורה שכתב שהמליחה כשרה בור. ויש אומרים שהוא מדבר כשמלח את המנחה קודם הקמיצה, או במנחות שאינן נקמצות (ע' בשער המלך שם).

ג. רחיצת הקרביים כשרה בור (רמב"ן ויקרא א, ו).

ב. נתינת אש על המזבח צריכה כהונה, ככתוב ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח.

ג. הולכת אברים לכבש צריכה כהונה (– כהן הלבוש בבגדי כהונה. (עפ"י זבחים לה). והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה – זו הולכת אברים לכבש. ובעצם אין צריך קרא שהרי מקבלה ואילך מצות כהונה, אלא למעט הולכת עצים כדלהלן).

זר שהולך אברים לכבש אינו חייב מיתה שהרי יש אחריה עבודה ואינה 'עבודה תמה'.

ד. הולכת עצים אינה צריכה כהונה (מיעטו מוהקריב הכהן – הולכת אברים צריכה כהונה ולא הולכת עצים. ועריטב"א שאין צריך על כך לימוד מיוחד).

הולכת העצים אינה 'עבודה', הלכך אין חציצה פוסלת בה ולא שאר פסולין (עפ"י עירובין קד. רמב"ם תמידין ומוספין ו, ג. וע' גם בתו"ט ה, א ומקד"ד כד, ד לענין הולכת עצים בשמאל) ולא מחשבת פסול (עפ"י תוס' זבחים מג.).

ה. סידור המערכה אינו כשר אלא בכהן, כשאר עבודות שמקבלה ואילך. הור' שסידר פטור ממיתה מפני שאינה 'עבודה תמה' שהרי יש אחריה סידור שני גזירי עצים, או מפני שהיא עבודה הכשרה בלילה – לכך הור' פטור.

זר שסידר – פורקה, וחוזר ומסדרה כהן וכן פסק הרמב"ם הל' ביאת מקדש ט, טו. ונראה שהדין שוה לכל שלשת המערכות הנערכות בכל יום (מנחת חינוך קלב, ג).  
וכן הוא הדין לשאר עבודות, כגון זר שנתן שמן ופתילה למנורה – צריך לסלקן, והכהן חוזר ונותן (עפ"י מנחת חינוך צח, יא). והשפת-אמת כתב מסברה, דוקא בכגון סידור מערכה שאינה אלא הכנה – מועיל לחזור ולסדר, אבל עבודות שהן עיקר המצוה כגון העלאת אברים למזבח, אין עצה לחזור ולעשותן על ידי כהן מאחר שכבר נעשו בפסול. אך לענין הגשת המנחה והנפתה פסק הרמב"ם (פסוה"מ יא, ז) שאם עשאן זר חוזר הכהן ומגיש ומניף.  
ובספר לקוטי הלכות (תורת הקדשים תמיד לא) כתב להסתפק בזר שהולך את האברים, שמא יש להחזירם ולהוליכם שוב על ידי כהן.

ו. סידור שני גזירי עצים – צריך כהן (ולא רק בתמיד של שחר שמפורש בכתוב ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, אלא אף בתמיד של בין הערבים (שסתם הכתוב וערכו עצים) – מכך שהוצרך למעט הולכת עצים שאינה צריכה כהונה – משמע שסידור צריך (כן יש לדרוש לרבי יהודה. ולר"ש יש לשמוע זאת מסברה שהרי אין זר קרב על המזבח. עפ"י תד"ה הולכת; תוס' זבחים יד: ד"ה והרי. וע"ש בקר"א).  
לרבי יוחנן, זר שסידר שני גזירים – חייב מיתה וצריך לחזור ולסדר על ידי כהן. [רב ולוי פוטרם ממיתה, שלדעתם אינה 'עבודה תמה', כי יש אחריה סידור אברים (כדלעיל כג). ופסק הרמב"ם (ביאת מקדש ט, ה) כרבי יוחנן].

ז. סידור אברי העולה צריך כהונה (וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים... ובעצם לא נצרך מקרא זה אלא לדרוש על הטלה שטעון ששה כהנים).

פירוט נוסף של העבודות הכשרות בורים ושאין כשרות – במנחות יח.

## דפים כז – כח

מו. א. סידור גזירי עצים – מתי נעשה ובכמה כהנים?

ב. מתי מסדרים את המערכה?

א. סידור שני גזירי העצים נעשה בבקר ובערב; בבקר, לאחר סידור המערכה וקודם דישון מזבח הפנימי והמנורה והקרבנות התמיד (לג.), מסדר כהן אחד שני גזירים (ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר). לפי לשון אחת בדברי רבי יוחנן, הסידור הוא עבודת יום. וללשון אחרת – כשר אף בלילה.  
התוס' מפרשים שחזרו בגמרא מלשון זו והסיקו כלשון ראשונה. ואולם מפרש"י אין נראה כן. וכן כתב רבנו אליקים (כו: במשנה) שאפשר לסדר שני גזירי עצים בלילה. וכן נקטו התוס' – ישנים (להלן לג.). וכן נקט המנחת-חינוך (קלב, ד) שכן נראה דעת רב אשי, הגם שדחו בגמרא את הוכחתו. ודוקא לאחר חצות, שהרי נאמר בבקר בבקר – תן בוקר לבוקרו של